

Вожња на тротинету

Блистави кабриолет паркиран је у вишеспратној гаражи, а возач – по последњој моди до главе обријани тамнопути младић у елегантном црном оделу и црној мајици припијеној уз тело, и његова сапутница – витка плавуша у бунди испод које се није могла запазити хаљина, одвезли су се до оближњег бара „на гласу“ двочкашима узетим са задњег седишта аутомобила. Младић је, претходно, једноставним потезом раздвојио, по принципу старинског бријача, две странице ових возила од глатког алуминијума и претворио их у симпатичне, лаке тротинете. Возећи се тротоаром по центру Менхетна на тротинетима типа „рејзер“ („бритва“), младић и девојка привукли су само пажњу радозналих туриста.

Нову моду је, наводно, „увео“ извесни Волкер Барон, једанаестогодишњи ученик основне школе „Палисад“ у предграђу Лос Анђелеса. Прошлог новембра појавио се у школском дворишту на омаленом, блиставом тротинету на „ножни погон“ и нашао се одмах окружен знатижељним друговима. Глас о новом начину доласка у школу пронео се кроз учионице и кроз непуних месец дана директор Тери Арнолд панично је сазвао родитеље како би их упозорио да се „зараза шири алармантном брзином – тротинети као да се репродукују у дворишту“. Али, предвођени Дијаном Барон, Волкеровом мајком, родитељи су се успротивили забрани коришћења тротинета и „рејзер“ је тако постао легално средство превоза у Калифорнији, да би такав статус убрзо добио и у осталим деловима Сједињених Држава.

Изум једанаестогодишњег основца из предграђа Лос Анђелеса пронео се брзо кроз учионице, прихватили су га студенти и млађи професори, дошли су нови модели, а ове године очекује се продаја до пет милиона „бритви“ од Атлантика до Пацифика.

Дарко Рибникар, *Нова зараза међу америчком децом и одраслима*, Њујорк, јула 2000.

Речник

вожња [vòžnja] возене, пџуване
тротинет [trotìnet, trotinéta] тротинетка
блистав [blìstav] лџскав; блестящ, бляскав
кабриолет [kabriòlet, kabrioléta] кабриолет, спортна кола
паркирати, -ам [parkíрати, pàrkìrām] паркирам
паркиран [parkíран] паркиран
вишеспратни [višèspratnī] многоетажен
гаража [garáža] гараж
возач [vòzāč, vozáča] шофџор, водач на МПС
последњи [pòslednjī] последен
мода [móda] мода
глава [gláva] глава | **до главе** [do gláve] до кожа
обријати, -ам [òbrijati, òbrijām] да обрџсна
обријан [òbrijan] обрџснат
тамнопут [tamnòput] мургав
младић [mlàdīć, mladíća] младеж
елегантан [elegàntan] елегантен
црн [cřn, cřna, cřno] черен

одело [odélo] костюм; облекло, дрехи
мајица [màjica] фанелка (с къси ръкави); потник
припити се, -jem се [pripiti, pripijem] да прилепна; да се допра плътно
припијати се, -jam се [pripíjati, pripíjām] прилепвам; допирам се плътно
припијен [pripíjen] прилепнал; прилепен, плътно допрян
сапутник [sàputnik] спътник
сапутница [sàputnica] спътница
витак, -тка, -тко [vìtak, vîtka, vîtko] строен
бунда [bûnda] шуба; кожено палто
запазити, -им [zàpaziti, zàpazīm] да забележа
запажати, -ам [zapážati, zapažām] забелязвам
одвести се, -зем се [odvēsti se, odvèzēm se] да отида с превозно средство
одважати се, -ам се [odvážati se, òdvāžām se] отивам с превозно средство
оближњи [òbližnjī] близък, околел, който се намира наблизо
глас [glâs] глас; репутация; слух, мътва | **на гласу** [na glâsu] с (добра) репутация, прочут, известен
двоточкаш [dvòtočkâš] превозно средство на две колела
узет [ùzēt] взет; схванат, парализиран
задњи [zàdnjī] заден; последен
седиште [sèdīšte] седалка; седалище
аутомобил [automòbil, automobíla] автомобил
претходно [prèthodno] преди това, предварително
једноставан, једноставна [jèdnostāvan, jèdnostāvna] прост, семпъл
потез [pòtez] замах, движение; ход (напр. в шаха); черта, отсечка, линия
раздвојити, -јим [razdvòjiti, ràzdvojīm] да разгъна, да разделя, да раздвои
раздвајати, -jam [razdvájati, ràzdvājām] разгъвам, разделям, раздвоивам
принцип [přincīp, princípa] принцип | **по принципу** [po princípu] по принципа на...; **у принципу** [u princípu] по принцип
старински [starīnskī] старинен, старовремски
бријач [brijāč, brijáča] бръснач; бръснар
страница [strànica] страница; (*геом*) страна, рамо
возило [vòzilo] превозно средство
гладак, глатка, глатко [glàdak, glàtka, glàtko] гладък
алуминијум [alùmīnijum] алуминиум
претворити, -им [pretvòriti, prètvorīm] да превърна, да преобрази
претварати, -ам [pretváрати, prètvārām] превръщам, преобразявам
возећи се [vòzēci se] возейки се
бритва [brìtva] бръснач
привући, -чем, -као, -кла [privúci, privúčem, privúkao, privúkla] да привлече
привлачити, -им [privláčiti, prìvlāčīm] привличам
пажња [pážnja] внимание
радознао, -ла, -ло [radòznao, radòznala, radòznalo] любопитен; любознателен
наводно [návodno] говори се, тврди се, уж (или глагола, пред който стои, на български се превежда в преизказно наклонение)
увести, уведем, увео, увела [uvèsti, uvédēm, uvèo, uvèla] да въведа; да внедря
уводити, -им [uvòditi, ùvodīm] въвеждам; внедрявам
известан, извесни, извесна, извесно [ìzvestan, ìzvesnī, ìzvesna, ìzvesno] известен; определен, точен; някакъв, някой (си)
једанаестогодишњи [jedánaestogòdišnjī] единадесетгодишен, единайсетгодишен
ученик [ùčenīk] ученик | ~ **основне школе** [ùčenīk òsnōvnē škòle] ученик в основното училище
предграђе [přèdgrāđe] предградие, предградия
прошли [přòšlī] минал

ноембар, ноембра [nòvēmbar, nòvēmbra] ноември
двориште [dvôrište] двор
омален [òmalen] възмалък, мъничък, въздробен, дребничък, възнисък, нисичък
ножни [nòžnī] крачен
погон [pògon] тяга, двигателна сила, задвижване; цех, производствена мощност;
изкарване на добитък
окожен [òkrūžen] обкръжен, наобиколен, заобиколен
знатижељан, -љна [znàtižēljan, znàtižēljna] любознателен; любопитен
долазак, -ска [dòlazak, dòlaska] пристигане, идване
пронети се, пронесем се [prònēti se, pronèsēm] да се разпространя
проносити се, -им се [pronòsiti se, prònosīm se] разпространявам се
кроз [kroz] през
учионица [ùčionica] класна стая; учебна зала, аудитория
непуни [nèpunī] непълен
месец [mèsec] месец | **месец дана** [mèsec dānā] един месец
паничан, -чна, -чно [pàničan, pànična, pànično] панически
сазвати, сазовем [sàzvati, sazòvēm] да повикам, да свикам; да поканя
сазивати, сазивам [sazívati, sàzīvām] повиквам, свиквам; каня
упозорити, -им [upòzoriti, upòzorīm] да предупредя
упозоравати, -ам [upozorávati, upozòrāvām] предупреждавам
шири се, ширим се [šíriti se, šírīm se] разпространявам се | **зараза се шири** [zâraza se
šírī] заразата се разпространява
алармантан, -тна, -тно [alàrmāntan, alàrmāntna, alàrmāntno] тревожен, предизвикващ
тревога
брзина [brzina] скорост; бързина
репродуковати, -ујем [repròdukovati, repròdukujēm] репродуцирам, възпроизвеждам,
размножавам
предвођен [prèdvođen] предвождан
успротивити се, -им се [usprotíviti se, uspròtívīm se] да се възпротивя, да се
противопоставя
успротивљивати се, -љујем се [usprotivljívati se, usprotivljūjēm se] противя се,
противопоставям се
коришћење [kòrišćenje] използване, употребяване
легалан, -лна, -лно [lègālan, lègālna, lègāлно] легален, законен; узаконен
превоз [prévoz] превоз, транспорт | **средство превоза** [srèdstvo prévoza] превозно
(транспортно) средство
убрзо [ùbřzo] наскоро след това, бързо
добити, добијем [dòbiti, dòbijēm] да получа; да спечеля, да придобия; да добия
добијати, добијам [dobíjati, dòbijām] получавам; печеля, придобивам; добивам
остао, остали, -ла, -ло [òstao, òstalī, òstala, òstalo] останал; друг
Сједињене Државе [Sjèdīnjenē Dřzave] Съединените щати
Сједињене Америчке Државе [Sjèdīnjenē Amèričkē Dřzave] Съединени американски
щати
изум [ìžùm] изобретение
основац, основца [osnóvac, osnóvca] ученик в основното училище
прихватити, -им [prihvatiti, prihvatīm] да приема
прихватати, -ам [prihvatati, prihvatām] приемам
млађи [mlàđī, mlàđā, mlàđē] по-млад

Вежбе

1. Одговорите на следећа питања:

а)

1. Где је паркиран блистави кабриолет?
2. Како изгледа возач блиставог кабриолета?
3. Како изгледа његова сапутница?
4. Куда су се одвезли младић и девојка?
5. Чим су се одвезли младић и девојка до бара?
6. Одакле је младић узео двоточкаше?
7. Шта је претходно учинио младић са овим возилима?
8. Од чега су направљени тротинети.
9. Каког су типа тротинети?
10. Где су се возили младић и девојка?
11. Јесу ли младић и девојка привукли нечију пажњу док су се возили тротинетима?

б)

1. Ко је наводно, „увео“ нову моду?
2. Ко је Волкер Барон?
3. Где се налази основна школа „Палисад“?
4. Када се Волкер појавио у школском дворишту на омаленом, блиставом тротинету?
5. На какав погон је тротинет?
6. Ко је одмах окружио Волкера?
7. Шта се догодило након доласка Волкера у школу на тротинету?
8. Када је директор сазвао родитеље?
9. Зашто је директор панично сазвао родитеље?
10. Шта је хтео да учини директор?
11. Ко се успротивио забрани коришћења тротинета за долазак у школу?

в)

1. Је ли тротинет типа „рејзер“ постао легално средство превоза у Калифорнији?
2. Је ли „рејзер“ добио такав статус у осталим деловима Сједињених Држава?
3. Када је „рејзер“ добио тај статус?
4. Ко је прихватио изум једанаестогодишњег основца из предграђа Лос Анђелеса?
5. Како се овај изум пронео кроз учионице?
6. Јесу ли дошли нови модели „рејзера“?
7. Каква продаја „рејзера“ се очекивала двехиљадите године?
8. Где се очекивала оваква продаја „рејзера“?

2. Преведите на српски језик

а) многоетажна сграда, остриган до кожа, мургав младеж, с добра репутација, превозно средство, превозно средство на две колела, задна седалка, старовремски брџнач, да привлече внимание, крачно задвижване, мълвата се разнося, един месец, заразата се разпространява, забрана за използване, да получа статут, Съединени щати, ученик в основното училище

б) Лъскавата спортна кола е паркирана в многоетажен гараж. Шофьорът е мургав младеж, остриган до кожа по последната мода. Той е облечен с елегантен черен костюм и черна фланелка, плътно прилепнала към тялото. Неговата спътница е стройна блондинка. Тя е облечена с кожено палто, под което не може да се забележи рокля. Те отидоха до един известен бар наблизо с превозни средства на две колела.

в) Тези превозни средства са направени от гладък алуминий. Преди това младежът с просто движение разгъна тези превозни средства по принципа на старовремските бръсначи. Караха тротинетките по тротоара в центъра на Манхатън. Тротинетките са от типа „рейзър“ (бръснач). Младежът и девойката привлякоха само вниманието на любопитните туристи.

г) Някой си Уолкър Барън „въвел“ новата мода. Той е единадесет годишен ученик в едно основно училище в предградията на Лос Анджелис. Миналия ноември се появи в училищния двор на мъничка лъскава тротинетка с „крачно задвижване“. Любопитните му приятели веднага го наобиколиха. Мълвата за новия начин на идване в училище се разнесе из класните стаи. След около месец панически директорът свика родителите. Той искаше да забрани използването на тротинетки от учениците. Родителите обаче се възпротивиха на забраната.

д) Тротинетката стана легално превозно средство в Калифорния. Скоро получи такъв статут и в останалите части на Съединените щати. Изобретението на единадесетгодишния ученик в основното училище беше прието и от студенти и по-млади преподаватели. Пристигнаха нови модели и през 2000 година от Атлантика до Пацифика бяха продадени пет милиона „бръснача“.

3. Исполните таблицу по узорку (0), утврдите, одговарају ли тврдње садржају текста:

0. Блистави кабриолет паркиран је у вишеспратној гаражи
1. Возач блиставог кабриолета је витка плавуша у бунди.
2. Младић и девојка су се одвезли до оближњег бара аутомобилом.
3. Младић и девојка привукли су само пажњу радозналих туриста.
4. Нову моду је, наводно, „увео“ извесни Тери Арнолд.
5. Волкер Барон је једанаестогодишњи ученик основне школе.
6. Волкер Барон панично је сазвао родитеље.
7. Родитељи су се успротивили забрани коришћења тротинета.
8. Основна школа „Палисад“ се налази у Менхетну.
9. Дијана Барон је Теријева мајка.
10. „Рејзер“ је постао легално средство превоза у Калифорнији.
11. Коришћење „рејзера“ је забрањено у осталим деловима Сједињених Држава.
12. 2000. године очекивала се продаја до пет милиона „бритви“.

Тачно	Нетачно
X	

4. Утврдите правилан редослед уломака:

А. Прошлог новембра појавио се у школском дворишту на маленом, блиставом тротинету на „ножни погон“ и нашао се одмах окружен знатижељним друговима.

В. Предвођени Дијаном Барон, Волкером мајком, родитељи су се успротивили забрани коришћења тротинета и „рејзер“ је тако постао легално средство превоза у Калифорнији

C. Глас о новом начину доласка у школу пронео се кроз учионице и кроз непуних месец дана директор Тери Арнолд панично је сазвао родитеље како би их упозорио да се „зараза шири алармантном брзином – тротинети као да се репродукују у дворишту“.

D. Нову моду је, наводно, „увео“ извесни Волкер Барон, једанаестогодишњи ученик основне школе „Палисад“ у предграђу Лос Анђелеса

1	2	3	4

5. Прочитајте следећи текст и преведите га на бугарски. Покушајте да га препричате својим речима.

Тврђава од књига

Једанпут сам кришом повadio очеве књиге из витрине и саградио од њих тврђаву испод трпезаријског стола. Тај сто за дванаест особа на развлачење (у свечаним приликама) био је све до тепиха прекривен широким столњаком од тешког, везеног материјала са кићанкама. У непроветреном мирису прашине, ваниле из празничких колача и пасте којом се полира стари орахов фурнир, између четири стуба која су држали мој тајни свет завршавајући се стилизованим канцама неке непознате звери, у полутами у којој је престајала владавина одраслих (бар тако сам мислио у то време), проводио сам сате играјући се замишљеног бекства, док су се укућани и гости смењивали, горе, за столом. Могао сам да изблиза видим и омиришем њихове гуливеровске ноге у нестварно великим ципелама – пертле су ми се тада чиниле дебелим као бродска ужад; провлачио сам се кроз те трапаве стубове да бих крао на непријатељској територији и довлачио опрезно свој плен у тајно скровиште.

Момо Капор, Књига жалби, Знање Загреб, 1984., стр. 53-54

Речник

једанпут [jedànpūt] веднџ, един път
кришом [krīšom] скришом, тайно
повадити, повадим [pòvaditi, pòvadīm] да наизвадя, да изповадя
очев [òčev] бащин, татков
витрина [vitrína] остъклен шкаф
саградити, саградим [sagràditi, sàgrādīm] да построя
саграђивати, саграђујем [sagràđivati, sàgràđujēm] строя, построявам
тврђава [tvrđava] крепост, укрепление
развлачење [razvláčenje] разтягане | **сто на развлачење** [stò na razvláčenje] разтегателна маса
тепих [tèpìh] килим
прекривен [prèkriven] покрит
столњак [stòlnjak] покривка за маса
везен [vézen] бродиран, везан
материјал, материјала [materijāl, materijála] материал; материя, плат
кићанка [kičànka] пискюл, ресна

непроветрен [nèprovètren] непроветрен
прашина [prašìna] прах, прахоляк
ванила [vaníla] ванилия
празнички [prâznīčki] празничен
колач, колача [kòlāč, koláča] сладкиш, кейк, торта, паста
паста [pàsta] паста
полирати, полирам [polírati, pòlīrām] полирам
орахов [òrahov] орехов
фурнир [fùrnīr, furníra] фурнир
стуб [stúb, stúba] колона, стълб
завршавајући се [završávajūći se] завършващ
стилизован [stìlizovan] стилизиран
канца [kândža] нокът на граблива птица или хищник
звер, звери (*ж. р.*) [zvêr, zvêri] звяр, животно
полутама [polutáma] полумрак
престати, престанем [prèstati, prèstanēm] да престана, да спра
престајати, престајем [prèstajati, prèstajēm] преставам, спирам
владавина [vlàdavìna] владичество, царуване
одрастао, одрасли, одрасла, одрасло [òdrāstao, òdrāsī, òdrāsla, òdrāslo] възрастен;
 голям (порасъл) (човек)
провести, проведем [provèsti, provèdēm] да прекарам (време)
проводити, проводим [provòditi, pròvodīm] прекарвам (време)
играјући се [ìgrajūći se] играейки си
замишљен [zàmišljen] въображаем
бекство [bèkstvo] бягство
сменити, сменим [sméniti, smênīm] да сменя
смењивати, смењујем [smenjívati, smênjujēm] сменявам, сменям
изблиза [ìzblìza] отблизо
омирисати, омиришем [omìrisati, omìrišēm] да подуша, да надуша, да помириша
гуливеровски [gùliverovskī] гъливеров, гъливеровски
нестварно [nèstvārno] нереално
пертла [pèrtla] връзка за обувки
чинити се, чини се [čìniti se, činī se] като че ли, сякаш | **чини ми се** [činī mi se] струва
 ми се
бродски [bròdskī] корабен
ужад [ùžād] въжета
провући се, провучем се [provúći se, provúčēm se] да се промъкна
провлачити се, провлачим се [provláčiti se, pròvlāčīm se] промъквам се
трапав [trāpav] тромав, непохватен, несръчен
красти, крадем, крао, крала [kràsti, krádēm, krào, kràla] крада
непријатељски [neprijatèljskī] вражески, противников
територија [teritōrija] територия
довући, довучем [dovúći, dovúčēm] да домъкна, да довлека
довлачити, -им [dovláčiti, dòvlāčīm] домъквам, довличам
опрезно [òprezno] предпазливо, внимателно
плен [plên] плячка; конфискувано имущество
скровиште [skròvīšte] скривалище
жалба [žàlba] оплакване; жалба, тъжба | **књига жалби** [knjìga žalbī] книга за оплаквания

ГРАМАТИКА

Промена именица женског рода које се завршавају сугласником

Падеж	Једнина	Множина
Ном	звер	звери
Ген	звери	звери
Дат	звери	зверима
Аку	звер	звери
Вок	звери	звери
Инс	звери, зверју	зверима
Лок	звери	зверима

Напомене: Сугласници *t* и *d* а такође и усмени сугласници (*б, в, п, м*) на крају именица женског рода мењају се у инструменталу једнине испред наставка *-ју*: *радост – радошћу, глад – глађу, љубав – љубављу* итд.

Облик инструменала на *-ју* користи се када се именица употребљава сама, без облика придева, нпр.: *Мами с љубављу (на разгледници, на поклону)*
У осталим случајевима наставак инструменала једнине је *-и*:
С великом љубави обавља свој посао. (С гољма любов вѣрши своята работа).

Именица *кћи* мења се на исти начин, мада се у номинативу завршава на самогласник *-и*. Именица *мати* се међутим мења само у акузативу једнине као *кћи*, док у осталим падежима у оба броја се мења као именице женског рода које се завршавају на *-а*:

Падеж	Једнина	Множина	Једнина	Множина
Ном	кћи	кћери	мати	матере
Ген	кћери	кћери	матере	матера
Дат	кћери	кћерима	матери	матерама
Аку	кћер	кћери	матер	матере
Вок	кћери	кћери	матери	матере
Инс	кћери, кћерју	кћерима	матером	матерама
Лок	кћери	кћерима	матери	матерама

Глаголски прилог садашњи

Облик глаголског прилога садашњег гради се од основе презента. Он се добија кад се на облик 3. л. мн. дода наставак *-ћи*:

возити се, возе се – возећи се
завршавати се, завршавају се – завршавајући се
играти се, играју се – играјући се

Често глаголски прилог садашњи се претвара у придев, нпр. *задовољавајући*: *задовољавајућа квадратура (стана)*. У тим случајевима се мења као придев по роду, броју и падежу.